

Diferències i inclusió

Codi: 102083
Crèdits: 5

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2500798 Educació Primària	FB	3	2

Professor de contacte

Nom: David Duran Gisbert

Correu electrònic: David.Duran@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: Sí

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

El fet de ser una assignatura de formació bàsica no té prerequisits per ser cursada, ara bé, el poder disposar dels coneixements que aporten les assignatures d'Aprenentatge i Desenvolupament I i II facilitarà la comprensió i estructuració dels continguts treballats.

Les competències i l'opció metodològica que es pren sí que requereixen una actitud participativa de l'estudiant, que es concreta en l'assistència i participació activa a l'aula, la predisposició a canvis conceptuals, el treball de lectura prèvia dels textos que es treballen a classe i el treball col·laboratiu amb els companys del petit grup.

Objectius

L'assignatura Diferències i inclusió forma part de la matèria Formació Bàsica: Aprenentatge i desenvolupament de la personalitat (Ordre Ministerial ECI/3857/2007). Es tracta d'una formació bàsica, de caràcter obligatori, relacionada amb les matèries bàsiques de l'àrea del coneixement de Ciències Socials i Jurídiques: Educació i Psicologia. En el seu conjunt, la matèria té 15 crèdits ECTS, que es distribueixen en tres assignatures de caràcter obligatori, de 6, 4 i 5 crèdits respectivament: Aprenentatge i Desenvolupament I; Aprenentatge i Desenvolupament II i Diferències i Inclusió. Cada assignatura té una durada semestral i es situen als cursos segon i tercer.

Diferències i inclusió és una assignatura bàsica de 5 crèdits dins del Pla d'estudis de Graduat en Educació Primària. Conjuntament amb la resta d'assignatures del pla d'estudis, molt especialment les de pedagogia, sociologia i didàctiques específiques, s'orienta a la professionalització creixent de l'estudiant de Magisteri. Té l'objectiu d'ajudar a construir criteris per a l'anàlisi i comprensió de les pràctiques educatives escolars i desenvolupar habilitats per al disseny i la pràctica de l'ensenyament. Té especial interès perquè tracta de garantir la competència dels futurs professionals de l'educació en l'atenció a la diversitat de necessitats educatives que presenta l'alumnat.

Els objectius formatius de l'assignatura són:

I. Potenciar la capacitat de situar-se en el procés de transformació cap a l'escola inclusiva, tant des d'un punt de vista actitudinal com pel desenvolupament de la pròpia pràctica.

II. Comprendre els conceptes que fonamenten l'atenció a la diversitat.

III. Conèixer, entendre i respectar les característiques individuals resultants de factors biològics, psicològics, culturals i socials, per tal de propiciar el màxim el desenvolupament de tots els infants sense discriminació.

IV. Saber construir i aplicar criteris per intervenir i donar respostes a les necessitats educatives, mitjançant metodologies que promoguin la participació i l'aprenentatge de tots els alumnes.

V. Entendre la necessitat de la cooperació entre els diferents agents (professional, familiar, comunitari) implicats en la tasca educativa.

VI. Desenvolupar una metodologia de treball a l'aula que faciliti la participació, el treball cooperatiu, la recerca documental, l'elaboració acurada de treballs i la relació teoria pràctica.

Competències

- Analitzar críticament el treball personal i utilitzar els recursos per al desenvolupament professional.
- Conèixer i aplicar a les aules les tecnologies de la informació i de la comunicació.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Desenvolupar les funcions de tutoria i d'orientació amb els estudiants i les seves famílies, atenent les necessitats pròpies dels estudiants. Assumir que l'exercici de la funció docent ha d'anar perfeccionant-se i adaptant-se als canvis científics, pedagògics i socials al llarg de la vida.
- Dissenyar i regular espais d'aprenentatge en contextos de diversitat i que tinguin en compte la igualtat de gènere, la equitat i el respecte cap als drets humans que conformen els valors de la formació ciutadana.
- Identificar dificultats d'aprenentatge, informar-les i col·laborar al seu tractament.
- Identificar i planificar la resolució de situacions educatives que afecten a estudiants amb diferents capacitats i diferents ritmes d'aprenentatge.
- Reconèixer i avaluar la realitat social i la interrelació de factors implicats com a necessària anticipació de l'acció.
- Reflexionar entorn les pràctiques d'aula per tal d'innovar i millorar la tasca docent. Adquirir hàbits i destreses per a l'aprenentatge autònom i cooperatiu i promoure'l entre els estudiants.
- Treballar en equips i amb equips (del mateix àmbit o interdisciplinari).

Resultats d'aprenentatge

1. Buscar informació, organitzar-la i presentar-la a classe utilitzant els recursos TIC.
2. Comprendre el procés d'inclusió educativa per analitzar la pràctica docent i el context institucional que l'engloba.
3. Comprendre i aplicar els conceptes que fonamenten l'atenció a la diversitat per tal d'ajustar l'acció docent a les necessitats educatives dels infants.
4. Conèixer i valorar les diferents modalitats de formació permanent de professorat, tant formals com informals per a l'avenç cap a la inclusió.
5. Conèixer instruments (com l'Index per a la Inclusió) que permetin la identificació de barreres a l'aprenentatge i a la participació, i aportin elements de millora a la pràctica educativa que repercutixin directament en la presència, participació i èxit de tot l'alumnat, independentment de les seves característiques individuals.
6. "Desenvolupar actituds favorables vers la intervenció per al desenvolupament de totes les persones siguin quines siguin les seves característiques personals; vers la interacció amb els familiars, la cooperació en equips professionals i institucions socioeducatives."
7. Dissenyar estratègies didàctico-organitzatives d'acord amb les necessitats i característiques de l'alumnat, tot afavorint l'atenció a la diversitat (aprenentatge cooperatiu, docència compartida, ...).
8. "Identificar actituds i pràctiques educatives que facilitin l'adaptació als canvis i la millora docent (situar-se en una concepció del model social de les dificultats d'aprenentatge; en una concepció constructivista de l'E-A; i en el desenvolupament constant de la capacitat de col·laboració entre docents)."
9. Mostrar una actitud positiva en reconèixer la importància de situar-se en el procés de transformació cap a l'escola inclusiva, com a objectiu constant del docent i al llarg de la seva vida professional.

10. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i als estils personals, tant individuals com de petit grup.
11. "Reconèixer les característiques comunes essencials de les principals singularitats educatives (discapacitat sensorial, intel·lectual i motor; trastorns de comportament i de relació; desigualtats socials i culturals; dificultats en el llenguatge oral i escrit) i els criteris de resposta educativa."
12. Reconèixer que les característiques individuals són resultants de la interacció entre factors biològics, psicològics, culturals i socials, i respectar-ho, per tal de propiciar al màxim el desenvolupament de tots els infants sense discriminació.
13. Reflexionar a l'aula, a la llum dels continguts treballats, sobre les experiències de pràctica professional, de forma crítica i constructiva.
14. Saber construir i aplicar criteris per intervenir i donar respostes a les necessitats educatives, mitjançant metodologies que promoguin la participació i l'aprenentatge de tot l'alumnat.
15. Valorar el treball en equip entre mestres i altres professionals en la identificació, avaluació i resposta a les necessitats educatives dels infants, i elaborar treballs en equip al llarg de l'assignatura.
16. Valorar la interacció entre iguals, entendre les bases de l'aprenentatge entre iguals com a procés d'ajuda a la reflexió i, a l'hora, per fomentar l'autonomia.
17. Valorar l'existència i la necessària identificació de barreres a l'aprenentatge i a la participació que pot trobar-se l'alumnat durant el procés d'E-A, així com els suports i recursos que es poden utilitzar per superar-les.

Continguts

1. Diferències

- 1.1. Fonts de diversitat personal, social i cultural.
- 1.2. Les diferències en l'educació escolar: problemes i reptes.

2. Inclusió

- 2.1. De la integració a la inclusió.
- 2.2. Conceptes clau en l'educació inclusiva: procés, barreres a la participació i a l'aprenentatge, suport.
- 2.3. Normativa internacional, estatal i autonòmica.

3. Escoles cap a la inclusió

- 3.1. Factors que condicionen els processos d'inclusió.
- 3.2. Planificació, implementació i avaluació dels plans de millora.
- 3.3. Participació de la comunitat escolar.

4. Resposta inclusiva a l'aula

- 4.1. Estratègies per a la inclusió: planificació per a tothom; diversificació d'activitats i ajudes, avaluació en grau d'assoliment.
- 4.2. Suports a la inclusió: aprenentatge entre iguals, docència compartida, col·laboració de la comunitat.

5. Condicions que poden comportar necessitats específiques de suport

- 5.1. Condicions de risc social, discapacitat, trastorns de comportament i de relació, sobredotació i dificultats d'aprenentatge.
- 5.2. Avaluació psicopedagògica i plans personalitzats de participació i aprenentatge.

Metodologia

Es portarà a terme un **treball dirigit** separat en dos formats diferents. Per una banda, **un treball presencial en gran grup** on es presentarà l'assignatura per part del professorat i els continguts en general. També s'utilitzarà per a la presentació per part dels estudiants, de treballs propis. Es realitza amb tot el grup classe. En altres sessions, hi haurà **un desdoblament** amb 2 espais de treball (1/2 del gran grup) supervisats pel professorat, i on es durà a terme l'exposició dels principals continguts a través d'una participació oberta i activa per part dels estudiants, mitjançant anàlisi de documents, resolució de casos o activitats diverses.

També s'espera un **treball autònom** de l'alumnat per a fer lectures teòriques de textos, preparació de les proves, preparació i anàlisi dels casos, activitats complementàries i tutories lliures, tant individuals com de grup. A l'hora, caldrà també dedicar-ho a la recerca, anàlisi i valoració d'informació referent al treball monogràfic.

Es portarà a terme un **treball supervisat** per a tutories de grup, o individuals si cal, amb la funció bàsicament de consulta i seguiment per a l'elaboració de les diferents activitats avaluatives.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Treball presencial en gran grup i desdoblament	38	1,52	1, 6, 11, 12
Tipus: Supervisades			
Prova individual final	3	0,12	
Tutories de grup	22	0,88	1, 6, 11, 12
Tipus: Autònomes			
Treball autònom individual o de grup	62	2,48	1, 6, 11

Avaluació

L'avaluació es considera l'eina per recollir tant el procés com el resultat de l'aprenentatge. Es promourà periòdicament la reflexió sobre la marxa de la matèria, per tal de fer els ajustos que s'escaiguin. Pendent dels ajustaments que hi faci cada professor en relació al grup concret, es tendirà a avaluar:

- Assistència a classe i lliurament de les tres activitats d'avaluació. Es consideren condicions necessàries per aprovar l'assignatura. L'estudiant ha d'assistir un mínim del 80% de les classes, en cas contrari es considerarà no aprovat. La mitjana de les tres puntuacions s'aplicarà a partir de 4 en la prova individual.
- Dossier de síntesi de grup a presentar al final de l'assignatura (30% de la nota final). Aquest dossier ha de recollir sintèticament els continguts treballats (articles i activitats), connexions de contingut, resolució de dubtes i ampliacions per interessos i aportar per a cada tema una reflexió que mostri l'apropiació que en fan els membres del grup: interès, utilitat... S'establirà un sistema de consulta i seguiment per a la seva elaboració. Es faran 2 lliuraments, un a la meitat del semestre i l'altre al final.
- Treball en grup de caràcter obligatori per a la realització d'un monogràfic (40% de la nota final). Caldrà fer una recerca, anàlisi i valoració d'informació recollida en un centre educatiu, presentar-ho per escrit i oralment a classe. S'establirà un sistema de consulta i seguiment per a la seva elaboració.
- Prova individual final, on l'estudiant haurà de demostrar la comprensió dels continguts bàsics de l'assignatura. (30% de la nota final). L'elaboració del dossier ha de permetre consolidar els coneixements que s'avaluaran a l'aprovació.

- Treballs voluntaris d'ampliació. Aquest tipus de treball -individual o en petit grup- significa l'ampliació d'un contingut -per tant, es vincula directament al temari de l'assignatura- i, a més de recollir informació va acompanyat d'un apartat pràctic. Pot modular la nota final en 2 punts (sempre que s'hagi tret un 4 en la prova individual i s'hagin presentat les altres dues activitats obligatòries d'avaluació).

Per poder sumar els percentatges de cada activitat d'avaluació i obtenir la nota final cal que s'hagi obtingut com a mínim un 4 sobre 10 en la prova individual final, s'hagin lliurat les altres dues activitats, i s'hagi assistit a classe com a mínim un 80% de les sessions.

El plagi total o parcial, d'una de les activitats d'avaluació i/o la còpia en un prova d'avaluació és motiu directe per suspendre l'assignatura.

En totes les activitats (individuals i en grup) es tindrà en compte, doncs, la correcció lingüística, la redacció i els aspectes formals de presentació. L'alumnat ha de ser capaç d'expressar-se amb fluïdesa i correcció i ha de mostrar un alt grau de comprensió dels textos acadèmics. Una activitat pot ser retornada (no avaluada) o suspesa si el professor considera que no compleix aquests requisits

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Dossier de síntesi de grup	30%	0	0	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17
Prova individual final	40%	0	0	3, 5, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17
Treball monogràfic de grup	30%	0	0	1, 2, 6, 10, 11, 13, 14, 15, 17
Treball voluntari d'ampliació	(pot modular la nota final en 2 punts)	0	0	1, 6, 7, 9, 10, 14, 15

Bibliografia

- AINSCOW, M. (1995). Necesidades especiales en el aula. Guía para la formación del profesorado. Madrid: Narcea.
- AINSCOW, M. (2001). Desarrollo de escuelas inclusivas. Ideas, propuestas y experiencias para mejorar las instituciones escolares. Madrid: Narcea.
- ALBERTÍ, M. I ROMERO, L. (2010). Alumnado con discapacidad visual. Barcelona: Graó.
- ALEGRET, J.; CASTANYS, E. I SELLLARÈS, R. (2010). Alumnado en situación de estrés emocional. Barcelona: Graó.
- ARNAIZ, P. (2003). Educación inclusiva: una escuela para todos. Málaga: Aljibe.
- BASSEDAS, E. (2010). Alumnado con discapacidad intelectual y retraso del desarrollo. Barcelona: Graó.
- BOOTH, T. i AINSCOW, M. (2002). Index for Inclusion. Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education. (2005) Índex per a la inclusió. Guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva. Barcelona: ICE-UB.
- BOLEA, E. I GALLARDO, A. (2010). Alumnado con dificultades de regulación del comportamiento. Barcelona: Graó.
- CARDONA, C. (2005). Diversidad y educación inclusiva. Madrid: Pearson.

- CARDONA, C.; GOMAR, C. PALMÉS, C. I SADURNÍ, N. (2010). Alumnado con pérdida auditiva. Barcelona: Graó.
- DURAN, D. (2014). Aprender enseñar. Evidencias e implicaciones educativas de aprender enseñando. Madrid: Narcea.
- DURAN, D.; GINÉ, C. i MARCHESI, A. (2010). Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de practiques inclusives. Barcelona. Generalitat de Catalunya.
- DURAN, D. i MONEREO, C. (2012). Entramado. Métodos de aprendizaje cooperativo y colaborativo. Barcelona: Horsori.
- ECHEITA, G. (2006). Educación para la inclusión o educación sin exclusiones. Madrid: Narcea.
- ECHEITA, G. i VERDUGO, M. A. (2004). La Declaración de Salamanca sobre Necesidades Educativas especiales 10 años después. Valoración y Perspectiva. Salamanca: Inico.
- GINÉ, C. (coord.) (1996). Trastorns del desenvolupament i Necessitats Educatives Especials. Barcelona: UOC. / Intervenció psicopedagògica en els trastorns del desenvolupament. Edició del 2000.
- GINÉ, C.; DURAN, D.; FONT, J.; MIQUEL, E. (coord.) (2009). La educación inclusiva. De la exclusión a la plena participación de todo el alumnado. Barcelona: Horsori.
- GISPERT, D. i RIBAS, L. (2010). Alumnado con dificultades en el aprendizaje de la lectura. Barcelona: Graó.
- GONZALEZ, R.M. I GUINART, S. (2010). Alumnado en situación de riesgo social. Barcelona: Graó.
- GUIRADO, A. I MARTÍNEZ, M. (2011). Alumnado con altas capacidades. Barcelona: Graó.
- HANKO, G. (1993) Las necesidades educativas especiales en las aulas ordinarias. Barcelona: Paidós.
- HOSTAL, C. (coord.)(2011). Alumnado con trastorno del espectro autista. Barcelona: Graó.
- HUGUET, T. (2006). Aprender juntos a l'aula. Una proposta inclusiva. Barcelona: Graó.
- OLLER, C. I COLOMÉ, E. (2010). Alumnado de otras culturas. Barcelona: Graó.
- MACARULLA, i. i SAIZ, M. (2009). Buenas prácticas de escuela inclusiva. La inclusión de alumnado con discapacidad: un reto, una necesidad. Barcelona. Graó.
- MARCHESI, A. i MARTÍN, E. (1998) Calidad de Enseñanza en tiempos de cambio. Madrid, Alianza.
- MARCHESI, A. COLL, C. i PALACIOS, J. (2001). Desarrollo psicológico y educación. 3. Trastornos de desarrollo y necesidades educativas especiales. Madrid: Alianza Editorial.
- MARTÍNEZ, M. I GUIRADO , A. (2012). Altas capacidades intelectuales. Barcelona. Graó.
- MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES Y COOPERACIÓN (2010). La Convención Internacional de Naciones Unidas sobre los Derechos de las personas con Discapacidad vista por sus protagonistas. Madrid: Down España.
- MONEREO, C.; CASTELLÓ, M.; BASSOLS, M.; MIQUEL, E. (1998) Instantànies. Projectes per atendre la diversitat. Barcelona: Edicions 62.
- MOYA, A. (2002). El profesorado de apoyo. Málaga: Aljibe.
- PUJOLÀS, P. (2003). Aprender juntos alumnos diferentes. Vic: Eumo.
- ROSELL, C.; SORO-CAMATS, E. I BASIL, C. (2010). Alumnado con discapacidad motriz. Barcelona: Graó.
- STAINBACK, S. i STAINBACK W. (1999). Aulas inclusivas. Madrid: Narcea.

URMANETA, M. (2010). Alumnado con problemas de salud. Barcelona: Graó.

Revistes:

Boletín del Real Patronato de Prevención y de Atención a Personas con Minusvalía. Madrid.

Journal of Inclusive Education. London: Routledge

Revista de l'Associació Catalana d'Atenció Precoç (ACAP). Barcelona

Revista de Educación Especial. Salamanca. Amarú.

Revista de Educación Inclusiva. Universidad de Jaén.

Revista Española de Síndrome de Down. Santander: Fundación Síndrome de Down.

Revista Internacional de Educación Inclusiva. Chile.Siglo Cero. Madrid: FEAPS.

Suports. Revista Catalana d'Educació inclusiva i Atenció a les diversitats. Vic: EUMO.

Enllaços web:

<http://www.edu365.cat/>

<http://www.xtec.cat/dnee/>

<http://www.xtec.cat/eap/index.htm>

<http://portal.unesco.org/education/>

<http://www.inclusion.org.uk/>